

Covenant & Conversation yazılarına yönelik cömert sponsorlukları için The Maurice Wohl Charitable Foundation'a teşekkürlerimizle

Kimlik Krizlerinde Cesaret

Tsav 5781

İyi liderler limitlerini bilirler. Her şeyi kendi başlarına yapmaya çalışmazlar. Ekipler kurarlar. Şahsen zayıf oldukları yerlerde kuvvetli olan insanlar için boşluk yaratırlar. Denetim ve dengenin ve güçler ayrılığının önemini anlarlar. Etraflarına kendilerinden farklı insanları toplarlar. Tüm gücü tek bir bireyin eline odaklamanın tehlikesini anlarlar. Ama limitlerinizi öğrenmek, yapamayacağınız şeylerin – hatta *olamayacağınız* şeylerin – varlığını bilmek, acı verici bir tecrübe olabilir. Bu bazen duygusal krizlere dahi yol açabilir.

Tora bu gibi anlara dair dört büyüleyici anlatım içermektedir. Bunları birbirine bağlayan şey sözler değil, müziktir. Yahudi tarihinin oldukça erken bir aşamasından beri Tora, sadece okunmakta değil, aynı zamanda şarkı olarak söylenmekteydi. Moşe, yaşamının sonunda Tora'dan bir şarkı olarak bahsetmektedir.¹ Erets Yisrael ve Babil'de farklı gelenekler gelişmiş ve yaklaşık olarak onuncu asırdan itibaren melodi, Teverya'lı *Masoracıların* (Yahudiliğin kutsal metinlerinin koruyucuları) akıl ettiği *taame a-mikra* adı verilen müzikal seslendirme işaretleriyle sistematik hale getirilmiştir. *Şalşelet* (zincir) adı verilen çok ender bir seslendirme işareti Tora'da yalnızca dört kez geçmektedir. Bunların her birinde, bu işaret varoluşsal bir krizin işaretidir. Bu yerlerin üçü Bereşit kitabında yer alır. Dördüncüsü ise bizim *peraşamızdadır*. Göreceğimiz üzere bunların dördüncüsü, liderlik hakkındadır. Daha geniş bir anlamda, aynısı diğer üçü için de söylenebilir.

Şalşelet işaretinin geçtiği ilk yer, Lot'un hikâyesidir. Lot, amcası Avraam'dan ayrıldıktan sonra Sodom'a yerleşir. Orada yerel nüfusun içine asimile olur. Kızları yerel erkeklerle evlenirler. Şahsen Lot da şehrin kapısında oturmaya başlar; bu onun bir Yargıç olarak atandığına işaret eder. Sonra iki ziyaretçi ona burayı terk etmesini söylemek için gelir, çünkü Tanrı şehri imha etmek üzeredir. Ne var ki Lot tereddüt eder; ve “tereddüt etti” anlamındaki *vayitmama* sözcüğünün üzerinde bir *şalşelet* işareti vardır (Bereşit

¹ Devarim 31:19.

19:16). Lot ikilem içindedir; içinde bir çatışma yaşamaktadır. Ziyaretçilerin haklı olduklarını hissetmektedir. Şehir gerçekten de imha edilmek üzeredir. Ama o tüm geleceğini, kendisi ve kızları için şekillendirmekte olduğu yeni kimliğe yatırmıştır. Melekler bunun ardından onu zorla alarak şehrin dışında güvenli bir yere götürürler – şayet öyle yapmasalar, Lot artık çok geç olana kadar orada oyalanacaktır.

İkinci *şalşelet*, Avraam, hizmetkârından – ki bu kişi geleneksel olarak Eliezer’le bağdaştırılır – oğlu Yitshak için bir eş bulmasını istediği zaman görülür. Açıklama otoriteleri, Eliezer’in, misyonu hakkında derin bir kararsızlık hissettiğini belirtirler. Yitshak evlenip çocuk sahibi olmadığı takdirde, Avraam’ın tüm varlığı sonunda Eliezer’e veya çocuklarına geçecektir. Bunu Avraam da, henüz oğlu Yitshak doğmadan önce dile getirmiştir: “Ey Egemen Tanrı; çocuksuz olduğum sürece bana ne verebilirsin? Varlığımı miras alacak olan Şam’lı Eliezer’dir” (Bereşit 15:2). Eğer Eliezer görevinde başarılı olup Yitshak’a bir eş getirirse ve çiftin çocukları olursa, o zaman Eliezer’in bir gün Avraam’ın servetini miras alma olasılığı tamamen ortadan kaybolacaktır. Eliezer’in içinde iki içgüdü savaşılmaktadır: Avraam’a olan sadakati ve kişisel hırsları. Pasuk şöyle der: “Ve dedi: ey A-Şem, efendim Avraam’ın Tanrı’sı... lütfen bugün işimi rast getir ve efendim Avraam’a iyilikte bulun” (Bereşit 24:12). Eliezer’in Avraam’a olan sadakati üstün gelmiştir; ama bu, derin bir mücadele olmaksızın meydana gelmiş değildir. Bu nedenle *şalşelet* işareti vardır (Bereşit 24:12).

Üçüncü *şalşelet* bizi Mısır’a ve Yosef’in hayatına getirir. Kardeşleri tarafından köle olarak satılan Yosef, şimdi önde gelen bir Mısırlı olan Potifar’ın evinde çalışmaktadır. Efendisinin eşiyle evde tek başına kalınca kendisini kadının arzusunun hedefinde bulur. Yakışıklıdır. Kadın onunla yatmak ister. Yosef reddeder. Böyle bir şey yapmanın, efendisine, kadının kocasına bir ihanet olacağını söyler. Bu Tanrı’ya karşı bir günah olacaktır. Yine de “reddetti” sözcüğünün üzerinde bir *şalşelet* vardır (Bereşit 39:8) ve bu, bazı rabinik kaynakların ve ortaçağ otoritelerinin önerdiği üzere, Yosef’in kadını, kayda değer bir gayret pahasına reddettiğini göstermektedir.² Yosef neredeyse teslim olacaktır. Bu, günah ile ayartma arasındaki alışlageldik çatışmadan öteydi. Bir kimlik çatışmasıydı. Yosef’in yeni ve yabancı bir ülkede yaşamakta olduğunu hatırlayın. Kardeşleri onu reddetmişlerdir. Onu ailelerinin bir parçası olarak istemediklerini açıkça ortaya koymuşlardır. Öyleyse Yosef neden Mısır’da, Mısırlıların yaptığı şekilde davranmasın? Efendisinin karısı bunu istiyorsa Yosef neden ona teslim olmasın? Yosef için soru sadece “Bunu yapmak doğru mu?” değil, aynı zamanda “Ben bir Mısırlı mıyım, yoksa Yahudi’mi?” şeklindeydi.

Bu üç olayın her biri içsel çatışmayla ilgilidir ve hepsi kimlik hakkındadır. Bazı zamanlar vardır ki her birimiz sadece “Ne yapmalıyım?” değil, aynı zamanda “Ne tür bir insan olmam gerekiyor?” sorusu hakkında da karar vermek zorunda oluruz. Bir lider söz konusu olduğunda bu özellikle kader belirleyici niteliktedir ki bu da bizi, bu kez merkezi rolde Moşe’nin bulunduğu dördüncü örneğe getirmektedir.

Altın Buzağı günahından sonra Moşe, Tanrı’nın emri üzerine, Bene-Yisrael’e, esas itibariyle halk içinde Tanrı için kalıcı bir sembolik mesken teşkil edecek bir Mabet inşa etmeleri talimatı vermişti. Bu aşamada iş tamamlanmıştır ve Moşe için geriye kalan tek

² Raşi’nin, Bereşit 39:8 açıklamalarında alıntı yaptığı Tanhuma, *Veyeşev* 8.

şey, ağabeyi Aaron'u ve Aaron'un oğullarını resmen göreve atamaktır. Aaron'a Koen Gadol'un özel giysilerini giydirir, onu yağla mesheder ve bu törene uygun çeşitli *korban*ları gerçekleştirir. Bu noktada, *vayışhat*, “[*korban* olarak getirilen koçu] kesti” (Vayikra 8:23) sözcüğünün üzerinde bir *şalşelet* yer almaktadır. Artık bildiğimiz üzere bu, Moşe'nin zihninde bir içsel mücadelenin gerçekleştiğinin göstergesidir. Ama acaba neydi bu mücadele? Metinde Moşe'nin bir kriz halinde olduğunu önerecek en ufak bir işaret bile yoktur.

Ama işte, bir an için düşündüğümüzde, Moşe'nin içsel çalkantısının neyle ilgili olduğu açık hale gelmektedir. Şimdiye kadar Bene-Yisrael'e kendisi liderlik etmiştir. Aaron ona yardımcı olmuş, Paro karşısındaki görevlerinde ona eşlik etmiş, onun sözcüsü, yardımcısı ve vekili olarak görev yapmıştır. Şimdi ise, Aaron, kendi başına yeni bir liderlik rolünü üstlenmek üzeredir. Artık Moşe'nin bir adım arkasında olmayacaktır. Moşe'nin şahsen yapamayacağı şeyleri yapacaktır. Mişkan'daki gündelik *korban*ların yönetimini gerçekleştirecektir. *Avoda*, yani Bene-Yisrael'in Tanrı'ya yönelik mukaddes ibadetine aracılık edecektir. Yılda bir kez Yom Kipur'da, halkın günahları için kefareti temin edecek olan özel ibadeti gerçekleştirecektir. Artık Moşe'nin gölgesinde olmayacak olan Aaron, Moşe'nin hiç olmayacağı türden bir lider haline gelecektir: Koen Gadol.

Talmud, bu anın dokunaklı yönünde bir boyut daha ekler. Yanan Çalılık'ta Moşe, Tanrı'nın, halka liderlik etmesi yönündeki çağrısına tekrar tekrar direnmişti. Sonunda Tanrı ona, Aaron'un onunla birlikte giderek konuşmasına yardımcı olacağını bildirmişti (Şemot 4:14-16). Talmud, o anda Moşe'nin Koen olma şansını kaybettiğini söylemektedir: “Başta, [dedi Tanrı,] senin Koen, ağabeyin Aaron'unsa bir Levi olmasına niyetlenmişim. Ama şimdi o Koen olacak ve sen Levi olacaksın.”³

İşte, Moşe'nin, *şalşelet* ile aktarılan içsel mücadelesi budur. Kardeşini, şahsen kendisinin hiçbir zaman elinde bulundurmayacağı bir mevkie atamak üzeredir. Her şey farklı olabilirdi – ama hayat, “olabilirdi”ler dünyasında yaşanmamaktadır. Moşe elbette ağabeyi için sevinçlidir, ama bir kayıp duygusunu tamamen bertaraf edememektedir. Belki de daha sonra keşfedeceği bir şeyi şimdiden hissetmektedir. Moşe bir peygamber ve kurtarıcı olmasına rağmen, Aaron, Moşe'den esirgenen bir ayrıcalığa sahip olacak, çocukları ve torunları onun rolünü miras alacaklardır. Bir Koen'in oğlu Koen'dir. Bir peygamberin oğlunun peygamber olması ise enderdir.

Bu dört anlatımın hepsinin bize verdiği mesaj bellidir: kim olduğumuza dair nihai kararı vermek zorunda olacağımız bir an her birimiz için gelecektir. Bu bir varoluşsal hakikat anıdır. Lot bir İbrani'dir; bir Sedom vatandaşı değil. Eliezer, Avraam'ın hizmetkârıdır; varisi değil. Yosef, Yaakov'un oğludur; gevşek ahlaka sahip bir Mısırlı değil. Moşe bir peygamberdir; Koen değil. Kim olduğumuza “Evet” demek için, kim olmadığımıza “Hayır” deme cesaretine sahip olmamız gerekir. Acı ve mücadele her zaman bu tipteki bir çatışmanın içinde yer alır. *Şalşeletin* anlamı budur. Ama bu krizden, öncesinde olduğumuzdan daha az çalkantılı halde çıkarız.

Bu özellikle liderler için geçerlidir; *peraşamızda* Moşe ile ilgili durumun bu denli önemli olmasının sebebi budur. Moşe'nin yapması öngörülmeleyen bazı şeyler vardı. Asla bir Koen olmayacaktı. O görev Aaron'a düşmekteydi. Halkı asla Yarden Nehri'nin ötesine

³ Zevahim 102a.

götürmeyecekti. Bu, Yeoşua'nun rolüydü. Moşe, eğer kendisine karşı dürüst olması gerekiyorsa, her iki gerçeği de içtenlikle kabul etmek durumundaydı. Ve büyük liderler, eğer liderlik ettikleri kişilere karşı dürüst olmaları gerekiyorsa, kendilerine karşı da dürüst olmak durumundadırlar.

Bir lider hiçbir zaman herkesin her şeyi olmaya çalışmamalıdır. Bir lider, kim olduğundan memnun olmalıdır. **Liderler öncelikle ne olamayacaklarını bilme kuvvetine sahip olmalıdırlar. Bu sayede, olabileceklerinin en iyisi olma cesaretine sahip olacaklardır.**

1. Tanah'ta bir *şalşelet* bulmayı bekleyeceğimiz başka yerler var mıdır?
2. Lot'un tereddüdüne dair anlatım diğer üç anlatımdan ne şekilde farklıdır?
3. Kimlik çatışmalarının daha iyi liderler yarattığını düşünüyor musunuz?

Jonathan Sacks
The Office of Rabbi Sacks

www.RabbiSacks.org   @RabbiSacks

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Rabbi Sacks'in Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir